

Slægts – Tidende

for
Trekantområdet

Udgivet af Trekantområdets Slægtshistoriske Forening

Nr.: 12

April

Sæson 2007/08

Bestyrelse

Formand:

Jesper Ratjen, Majvænget 66, 6000 Kolding
☎ 7551 8063, e-mail: j.ratjen@stofanet.dk

Næstformand, bladmand & Layout:

Karsten Thomsen, Egeskovvej 33, 7000 Fredericia
☎ 7593 4590, e-mail: e-k.thomsen@get2net.dk

Kasserer, redaktør og Webmaster:

Kjeld Buhl, Fuglsangparken 41, 7000 Fredericia
☎ 7592 9256, e-mail: kjeld.buhl@profibermail.dk

Sekretær:

Leif Horsmark, Tunøvænget 13, 5500 Middelfart
☎ 6441 4456, e-mail: Leif.Horsmark@stofanet.dk

Bibliotekar:

Ruth Buhl, Fuglsangparken 41, 7000 Fredericia
☎ 7592 9256, e-mail: ruth.buhl@profibermail.dk

Bestyrelses- medlem:

Hans Kristian Høegh-Hansen, Teglårdsparken 13P,
5500 Middelfart. ☎ 5577 0745.

Suppleant (Moccamester)

Tommy Hansen, Islandsvej 14, 5500 Middelfart
☎ 6441 4977. Mobil 2255 4824

Suppleant (ass. Moccamester)

Laila Køngerskov, Castorvænget 6, 7000 Fredericia
☎ 7592 8338, e-mail: laito@profibermail.dk

Møder afholdes den 2. mandag i månederne september-april og ofte i samarbejde med Fredericia Folkeuniversitet (FU). De begynder kl. 19.15 og afholdes på LOKALHISTORISK ARKIV, Frederik III's Vej 6, Fredericia. Mødelokalet er åbent fra kl. 18.30, således at der er lejlighed til slægtssnak og til at benytte foreningens bibliotek. Møderne indledes med "medlemmernes 10 minutter", hvor der kan fortælles om gode oplevelser, givtige kilder, læses op, gives tips o.s.v. . Udlån fra foreningens bibliotek sker i forbindelse med møderne. I forbindelse med møderne vil der altid være hjælp at hente til tyding af gotisk skrift eller ideer til at komme videre. Kaffe/te "ad libitum" 5 kr..

Medlemskab (incl. abonnement på "Slægts - Tidende" og Slægten")

pr. år 190,- kr. – par 260,- kr. GÆSTER ER VELKOMNE. Gæstebilletter à 35 kr.
pr. foredrag.

<http://www.trekanten.webbyen.dk>

Nyvalg til bestyrelsen.

Ved generalforsamlingen skete der nyvalg til bestyrelsen. Flere bestyrelsesmedlemmer havde, efter flere år i bestyrelsen, udtrykt ønske om en mere tilbagetrukket post. Bestyrelsen havde derfor opfordret Hans Kristian Høegh-Hansen til at stille op til valget. Ikke andre kandidater meldte sig. Hans Kristian Høegh-Hansen blev valgt. Vores hidtidige kasserer Tommy Hansen trak sig tilbage til en (medarbejdende) suppleantpost og Lilian Brahe trådte ud af sin suppleantpost. Lilian har i flere år været vores ledende mukkamester. Tak Lilian, for din medvirken til de mange gode kopper kaffe og deres servering! Der var genvalg til de øvrige på valg. På et efterfølgende bestyrelsesmøde konstituerede bestyrelsen sig som det fremgår af oversigten side 2.

Forreste række fra venstre: Leif Horsmark, Ruth Buhl, Laila Køngerskov og Karsten Thomsen.

Bagerste række fra venstre: Kjeld Buhl, Tommy Hansen, Jesper Ratjen og Hans Kristian Høegh-Hansen.

Seneste Nyt

SENSOMMERUDFLUGT – sæt kryds i kalenderen den 23. august 2008. Nærmere oplysninger sammen med Slægtens næste nummer.

Medlemsmødet den 11 februar 2008.

Steen Espensen
besvarer spørgsmål
fra
Laila Køngerskov

Laila Køngerskov indledte i medlemmernes 10 min. med at fortælle om fundet af nogle af hendes ellers forsvundne aner af natmandsfamilie. Det var spændende og hun vil sikkert senere kunne fortælle meget mere om dem?

Tidligere formand ved Vestjyllands Højskole, Steen Espensen, fortalte derefter om "Natmænd og Keltringe". Det var en udstødt befolkningsgruppe. Ingen "almindelige" mennesker ville have noget med dem at gøre, for de udførte "uærligt" (men samfundsnødvendigt) arbejde som bl.a. flåning af selvdøde dyr, fejning af skorstene, tømning af latriner og nogle var bøddelmedhjælpere. Mange var omvandrende med "glarkisten", men tiggei var deres hovederhverv. At "kjæltre" betyder at tigge. Omstrefjende folk, som henvender sig ved døren har vel altid været en kilde til utryghed. (Tænk på skærsliberen eller landevejsridderen, som henvender sig til dig). Natmænd fandtes over hele landet, men Steen Espensen havde valgt at fortælle om forskellige skikkelser fra det vestjyske. Flere forfattere har beskæftiget sig med emnet på romantisk vis, men retsprotokoller og lokalhistorien fortæller en mere præcis historie og det var den, vi hørte. Steen Espensens beretning var både spændende og morsom på den måde han lagde tingene frem.

Medlemsmødet den 14. januar 2008

I medlemmernes 10 min. fremlagde Jesper Ratjen indledningen og domafsigelsen i den retssag fra Møns herreds tingbog, som vi hørte om ved sidste slægtstema-aften i november. Vi der deltog i mødet erindrede, at det var en sag om en "vandhæk" i skellet mellem to ejendomme.

Arkivar ved Landsarkivet for Sjælland, Karl Peder Pedersen fortalte derefter om "Politiarkiverne og slægtsforskerne". Det var et spændende foredrag, der indledte med "stokkemændene" på tinget og så ellers om udviklingen af lov og ret i Danmark. Vi kom hele vejen rundt; lige fra godsejeren over herredsfogeden, byfogeden samt vægteren og den spæde start med 35 ansatte politibetjente i København og til den myndighed vi har i hele landet i dag. De mange kilder i politimesterarkiverne blev gennemgået med eksempler: Anholdelses- og anmeldelsesprotokoller, udvandringsregistre, alimentationsprotokoller og navneforandrings-protokoller. Foredragsholderen udleverede korrekturtrykket af sit bidrag "Politi og anklage-myndighed" til Kildeskriftselskabets snarlige udgivelse: "Efter bemyndigelse", hvor disse og flere kilder 1920-1970 får en eksemplarisk gennemgang. (Anskaffes til vores udlånsbibliotek).

Medlemsmødet den 10. december 2007

Foreningens revisor John Rasmussen, havde lavet et fint indlæg til medlemmernes 10 min.

For at gøre det lidt anderledes, havde han i år lavet en hjemmeside med en julekalender, hvor børn og børnebørn kunne gå ind og åbne dagens låge.

John viste os hvordan tingene fungerede og var sat sammen. Da det nu var d. 10. åbnede vi låge nr.10. Frem på skærmen kom et billede af ham som dreng, og han fortalte om ting og hændelser i sin barndom. Det var et spændende indslag, som nogle måske kunne tænke sig at tage op til næste år.

Erik Kann, genealog ved Statens øjenklinik, København, var inviteret til at holde sit foredrag om "Hvor og hvordan boede familien". Som altid, er han forberedt til fingerspidserne. I sin indledning forklarede han os, hvor vigtigt det er, at få nogle konkrete ting frem før man begynder at lede. Det er jo ikke lige meget om man leder i en købstad, på landet eller i et af de gamle hertugdømmer, der er forskellige kildematerialer, alt efter hvor man søger. Det er heller ikke lige meget, om det er godsejere, selvejere, fæstere eller husmænd og innsiddere man leder efter. Det har jo altid været sådan, at de der er noget og har noget, dem kan man altid finde noget om. Det er straks værre, når man kommer til fæstere og husmænd, for ikke at nævne innsidderne, da kan det være næsten umuligt, de bliver oftest væk, fordi de ikke ejer noget. Der kan dog være den mulighed, at man er så heldig, at de enten er på et "Kron- eller Ryttergods", så er der tit mange informationer at hente, de steder havde man nemlig styr på folkene. Der er bare den hage ved det, at godsernes fæstegårde er nummererede, men her kan "Rentekammerets" oplysninger måske kaste lidt lys over tingene. Ca. 16% af fæstegårdene i landet hørte ind under kron- og ryttergodserne, men man skal passe på at få de rigtige numre på de rette gårde.

I tiden før folketællingerne er der nogle relevante brugbare kilder. Det kan være matrikuleringen i 1662. Amtstuerne kom i 1664 og i 1680 kom matrikelekstrakterne. I

1688 drejer det sig om den nye landmåling med hartkornsberegningerne. Disse er ikke helt nøjagtige, så det er et af de steder man skal passe på. Ved udskiftningen i slutningen af 1700-tallet kan der også hentes gode oplysninger, men igen, det kan give problemer med sikkerheden.

En kilde som ikke må overses er "Tinglysninger". Hvis vi husker på det vi har lært, så har tingstedet gennem tiderne været det sted, hvor vigtige ting blev offentliggjort. Tinglysningsarkivalier findes på landsarkiverne. De indeholder alle oplysninger om køb og salg af fast ejendom. Det er også her vi finder "Skøde og panteprotokoller" fra tiden før 1738 med alfabetisk realregister, registret indeholder ikke lejere eller brugere af ejendomme.

I 1845 indførtes "Realregistret", en tingbog med dobbelt opslag og alle oplysninger om matriklen, ofte gamle og ældre arkivalier. Der er oplysninger om sognet og ejerlav og om hvornår et dokument er "Læst". Vi har alle set det i bøgerne, "læst den 12 november 1850" f.eks. og en underskrift. Det er denne dato, der er juridisk gældende også selvom en handel er afsluttet en måned før.

"Syn og Taksationsforetninger" findes i retsbetjentens arkiver. Det blev indført sidst i 1700-tallet og indeholder alt, hvad der findes på en fæstegård. Fæsteskifterne kan findes tilbage i 1600 tallet, på landsarkiverne under godsarkiver, men det hændte sig, at de ligger i godsernes egne arkiver, hvis de i det hele taget er bevaret.

Har man gennem folketællingerne og øvrige arkivalier fået styr på sine aner, så begynder man at kunne pejle sig ind på, hvor de boede. De før nævnte folketællinger er et godt udgangspunkt. Det kan godt være, man skal starte med den store matrikulering fra 1844-45 og sammenligne den med folketællingerne, for derigennem at få familien placeret på den rigtige matrikel. Der er også den mulighed, at man gennem fæstekontrakter og jordebøger måske kan finde brugbare spor. På Kort og Matrikelstyrelsens hjemmeside findes både nutidige og gamle historiske kort også med matrikelnumre. Har man fundet et brugbart matrikelnummer i det sogn man søger i og skriver det ind på søgemaskinen, vil der komme en markering frem som viser hvor den søgte matrikel befinder sig i sognet. Men er det den rigtige matrikel?? For at finde ud af det, er der flere mulige arkivalier at søge i. Det kan være en skifteprotokol, hvor der i skifterne ofte er en henvisning til ejendommen, der befinder sig på matrikel nr.xxx!

Brandforsikringerne giver en grundig beskrivelse af ejendommene. Der er tegninger af ejendommen, hvor alle mål er skrevet på. Der er et rids af ejendommens indretning, alle ildsteder med skorstene er nævnt, etager og fag samt alt det der hører til. Det bedste sted at søge disse brandforsikringer er på det lokale arkiv.

I sogneprotokollerne er alle ejendommene nævnt, og fra 1806 er både ejer og bruger samt matrikelnummer nævnt. Efter en revision i 1830 blev også stedernes hartkorn beskrevet.

Senere kom så kreditforeningen ind i billedet. Her skal vi være opmærksomme på, at arkivalier derfra er opbevaret på Erhvervsarkivet i Aarhus. Andre relaterede forsikringer findes også på Erhvervsarkivet, og man skal kende det enkelte forsikringsselskab for at få noget ud af sin søgen.

Det kan være en svær opgave at gå i gang med, men som før nævnt, så er der i regelen en vej ud af problemerne. Det kan godt være man starter på det lokale arkiv, men inden løsningen kommer, har man måske været en tur om Landsarkivet, Erhvervsarkivet eller Rigsarkivet, alt efter hvor grundigt man går til værks. Et foredrag der satte sine spor hos de mange tilhørere

Tingbøger.

For at forstå vores tingbøger er det nødvendigt, at vide lidt om domstolenes indbyrdes forhold, samt de særlige ord og betegnelser, der hører til emnet. Efterfølgende er manuskriptet fra Kjeld Buhls oplæg om emnet på vores tema-aften den 6. november 2007.

Retternes pyramide var indtil 1661 Kongen Retterting, som dette år blev afløst af Højsteret.

Herunder kommer landstingene af hvilke der var 8 i 1600-tallet.

Herunder igen kommer herredstinget, birketinget og bytinget, med henholdsvis herredsfogeden, Birkefogeden og byfogeden som dommere.

Særlige udtryk i forbindelse med tingbøger.

Herredstinget var fra oldtiden og op til 1849 den ugentlige forsamling af herredets beboere, hvor der dømtes i sager vedrørende dem, fattedes beslutninger i herredets anliggender og offentliggjordes oplysninger af alle slags. Herredstinget var underretten.

Bytinget var i gammel tid åbne retsmøder, der foregik i det fri, og det var samtidig et fælles mødested for alle byens indbyggere. Det handlede mest om offentliggørelse og nyhedsformidling, **tinglysning** af ejendom, vurdering af ejendom, arvesager og **skudsmål**. For at opnå **borgerskab** i en anden by skulle tinget på fire på hinanden følgende møder erklære at den pågældende var en pæn og agtværdig borger.

Birketing/-ret var en retskreds med særlige retsregler, udskilt fra herredets juridiktion (herremænd udnævner tit egen birkedommer og –skriver for deres hovedgård og tilliggende bøndergårde.

Kunne også være by- eller stadsret. Vi kender Kolding Birk.

Herredsfogeden var herredstingets **dommer**.

Herredsskriveren var **tingets sekretær** og førte/skrev **tingbogen**.

Tinghørere og Stokkemænd. I Jydske lov bruges det om dem der af retten er udmeldt til at vidne eller befordre dommens efterlevelse. Hvis fremmødet på tinget ikke var så stort blev det efter middelalderen almindeligt at et antal af egnens

beboere blev udskrevet til at møde op for at bevidne hvad der fandt sted. Det var altså mænd, der var forpligtigede til at møde på tinge, for hvis der blev tvivl, at kunne bevidne hvad der var sket.

Tingvidne: Enten vidner der førtes på tinget. eller mere alm. en erklæring af tinghørerne om hvad de har overværet på tinge. - I nyere tid er det et dokument med et referat af en vidneførsel.

Sandemænd var tingmænd, udpeget på livstid af en kongelig embedsmand, til at finde sandheden i større sager som drab og hærværk (hvert herred havde 8 sandemænd). De skal sværge (d.v.s. dømme) "om manddrab, om affhug, om quindetægt, om hverreck, om markeskiel, om saar, om Guds husis eyedom oc om brand". Betegnelsen sandemænd skyldes formentlig, at de havde til opgave at udfinde sandheden. Betegnes også som nævnninge ligesom i dag.

Et Herreds tingsted kunne være ved en kirke, og tingdagen var en fast hverdag. På tingstedet var på store sten udlagt 4 planker (de såkaldte stokke), hvor dommeren (herresfogeden), skriveren (herreds- skriveren) og 8 årligt udvalgte af herredets beboere (de såkaldte tinghørere eller stokkemænd) havde sæde.

Nogle ting have 9 **stokkemænd** – måske for at tallet 8 kunne bevares, selv når en af hørerne måtte agere "**i dommers sted**", hvilket ofte var tilfældet).

På tingpladsen var der i en firkant anbragt nogle store sten, hvorpå der blev lagt planker "tingstokke"), som tingmændene (stokkemændene) sad på. Alle andre tog opstilling uden for stenfirkanten. Vidner og andre, der skulle sige noget til tinget, trådte ind i kredsen efterhånden.

Tingbøgerne.

Tingbøger og justitsprotokoller.

Endte en sag for retten, skal den søges i tingbøgerne, senere kaldet justitsprotokoller. Tingbøgerne går undertiden meget langt tilbage, Allerede 1551 blev tingbøger foreskrevet. Fra slutningen af 1500-tallet fik lensmanden besked at påse, at de blev ført og opbevaret på betryggende vis. Danmarks ældste herredstingbog er fra Børglum Herred i Vendsyssel og begynder 1576, men fra købstæderne findes der ældre: Ribe 1527 og Helsingør 1549. Mange gik til under svenske-krigene, men fra 1660'erne er adskillige bevaret. En samlet fortegnelse findes i *Fortid og Nutid 1943-44*. For de enkelte landsarkiver er der fortegnelser i guiderne.

Tingbøger på tryk.

Tingbøgerne er tung læsning, oftest med vanskelig skrift og uden registre. For at lette arbejdet og som eksempler på tingbøger har Landbohistorisk Selskab udgivet nogle af de ældste og forsynet dem med sag- og personregistre. Det drejer sig om: Sokkelund Herred 1621-37 (Sjælland), Åsum Herred 1640-48 (Fyn), Skast Herred 1636-40 (Jylland) og Herlufsholm Birk (et sjællandsk godsdistrikt) 1616-33.

Flere privatpersoner har ligeledes oversat/transkripteret tingbøger og udgivet dem i bogform eller udlagt på internettet. **Se side 10-14.**

I de ældste tingbøger findes alle slags retshandlinger indført. Også dem, der senere fik egne protokoller, såsom skifte og ejendomshandler. De er derfor særdeles spændende kilder, men det kræver en stor arbejdsindsats samt tid og kræfter til at gå i lag med dem.

Hvis en gruppe med fælles arbejdsområde slår sig sammen om en systematisk gennemgang og registrering, kan det hjælpe meget. Det har man gjort på Thistedegnen. En del af dette materiale bliver efterhånden tilgængeligt fra databaser. Det gælder fx Lø Herred i Sønderjylland. Et program til registrering af tingbøger på edb skildres af Ole Nederland i Tingbøger og edb-registrering i *Personalhistorisk Tidsskrift 1997*.

Tingbøger – er altså protokoller, som man benyttede til at notere de sager i, der var foregået ved tinget (herredstinget eller landstinget). Bemærk vores egne ”ord i området” i dag, der minder om ”tingene”: Tingvej (i Vodskov), tinghuset, Tinghusgade og tingstedet. Småkonflikter – skænderier, hegnsstridigheder, uenighed mellem husbond og tjenestefolk om lønnen – endte i fortidens tingbøger, hvor vi kan være heldige at møde vore forfædre, enten som direkte part i sagerne

(på den ene eller den anden side), eller som vidner og synsmænd, og det kan være en særdeles spændende affære at møde forfædrene på den måde.

Eksempelvis findes på Aalborg Stadsarkiv en lang række lokale tingbøger gjort tilgængelige for nutidens forskere af bl.a. Hans Gjedsted, Støvring – der står for en lang række registre til bl.a. Aalborg Bys tingbøger, Gislums, Rinds og Hornums Herreds tingbøger. Sags-, person- og stedregistre på edb-skrift giver udmærkede indgange til, at man selv senere ved brug af den originale tingbog på landsarkivet i Viborg kan studere hele sagsforløbet.

Prøv også at skrive ”tingbog” i internet-søgemaskinen www.google.com – det har givet 725 muligheder. ”Tingbøger” gav 284 muligheder. Mange forskere i alle egne af landet har kastet sig over tingbøgerne, fordi de giver et ganske godt indblik i fortidens ”ævl og stridigheder” og dagligliv.

I Tingbogen blev alle forretninger, der blev ført på tinget, indskrevet. Den blev ført kronologisk, men efterhånden blev tingbogen så omfangsrig og uoverskuelig, at man splittede sagerne op på flere protokoltyper: Skifteprotokoller, skøde- og panteprotokoller (senest indskærpet 1738) og politi protokoller (indført 1701. Herefter ændrede tingbøgerne navn til justitsprotokoller.

Tingbogsekstrakter på internettet

Flittige hænder/hoveder har via egen slægtsforskning m.m. gennem tiderne transkripteret adskillige tingbøger og lagt ekstrakter af dem ud på nettet. Efterfølgende bringes en liste over disse, samt deres adresser. Nogle af tingbøgerne kan læses og tages ned direkte fra nettet. Andre skal købes og nogle har kun et navregister. En enkelt – Brusk herred 1662 – er transkripteret bogstav for bogstav, hvilket giver en svær læsning og forståelse af indholdet.

Er der nogen, der kender andre hjemmesider med tingbogsekstrakter, modtages oplysninger herom med tak.

Anst Herred, 1660-1661
 geltzer.dk/tingbog.php
Anst Herred, 1664-1666
 geltzer.dk/tingbog.php
Anst Herred, 1668
 geltzer.dk/tingbog.php
Anst Herred, 1670-1671

geltzer.dk/tingbog.php
 Anst Herred, 1675-1676
geltzer.dk/tingbog.php
 Anst Herred, 1679-1688
geltzer.dk/tingbog.php
 Anst m.fl. Hereder, 1771-1776
geltzer.dk/tingbog.php
 Anst-Jerlev-Slavs Hereder, 1692-1709
geltzer.dk/tingbog.php
 Anst-Jerlev-Slavs Hereder, 1712-1719
geltzer.dk/tingbog.php
 Brusk Herred, 1661-1688
bnp.adr.dk/tingbog.html
 Brusk Herred, 1662
www.hum.au.dk/jysk/publikationer/BruskTingbog1662.pdf
 Børglum Herred, 1576-1687
bnp.adr.dk/tingbog.html
 Framlev Herred, 1661-1679
bnp.adr.dk/tingbog.html
 Framlev, Gern og Sabro Herred, 1695-1715
bnp.adr.dk/tingbog.html
 Galten Herred, 1670-1672
bnp.adr.dk/tingbog.html
 Gern Herred, 1662-1681
bnp.adr.dk/tingbog.html
 Gislum Herred, 1671-1686
www.slaegtshistoriskforeningforaalborgegnens.dk/opslag/handout.pdf
 Gørding Herred, 1660-1661
www.kulturminder.dk/historie_tingboger/htm
 Gørding Herred, 1661-1662
www.kulturminder.dk/historie_tingboger/htm
 Hads Herred, 1657-1668
bnp.adr.dk/tingbog.html
 Hads-Ning Herred, 1699-1706
bnp.adr.dk/tingbog.html
 Hids Herred, 1657-1687
bnp.adr.dk/tingbog.html
 Hillerslev Herred rettet, 1666-1688
www.lklundin.dk/lkl/ThyTB
 Hillerslev Herred, 1666-1688
www.bolyhne.dk/Slaegtsforskning/Kilder/tingboeger.shtml
 Hillerslev-Hundborg Herred rettet, 1688
www.lklundin.dk/lkl/ThyTB

Hillerslev-Hundborg Herred, 1688
www.bolyhne.dk/Slaegtsforskning/Kilder/tingboeger.shtml
 Hjelmslev Herred, Skanderup og Ry Birker, 1688-1719
bnp.adr.dk/tingbog.html
 Hornum Herred, 1636-1684
www.slaegtshistoriskforeningforaalborgeggen.dk/opslag/handout.pdf
 Hornum-Fleskum Herreder, 1687-1707
www.slaegtshistoriskforeningforaalborgeggen.dk/opslag/handout.pdf
 Hovlbjerg Herred, 1677-1684
bnp.adr.dk/tingbog.html
 Hundborg Herred rettet, 1666-1688
www.lklundin.dk/lkl/ThyTB
 Hundborg Herred, 1666-1688
www.bolyhne.dk/Slaegtsforskning/Kilder/tingboeger.shtml
 Hvetbo Herred, 1630-1687
bnp.adr.dk/tingbog.html
 Jerlev Herred, 1653
geltzer.dk/tingbog.php
 Jerlev Herred, 1662
geltzer.dk/tingbog.php
 Jerlev Herred, 1666
geltzer.dk/tingbog.php
 Jerslev Herred, 1631-1688
bnp.adr.dk/tingbog.html
 Kjærgaard Birk, 1592-1680
www.kulturminder.dk/historie_tingboger/htm
 Kjærgaard Birk, 1612
www.kulturminder.dk/historie_tingboger/htm
 Kjærgaard Birk, 1640-1680 registre
www.kulturminder.dk/historie_tingboger/htm
 Kolding byfoged, 1645-1701
bnp.adr.dk/tingbog.html
 Koldinghus Birk, 1719-1770
geltzer.dk/tingbog.php
 Lindenberg Birk, 1681-1703
www.slaegtshistoriskforeningforaalborgeggen.dk/opslag/handout.pdf
 Læsø, 1685
www.bolyhne.dk/Slaegtsforskning/Kilder/tingboeger.shtml
 Læsø, 1688
www.bolyhne.dk/Slaegtsforskning/Kilder/tingboeger.shtml
 Læsø, 1690
www.bolyhne.dk/Slaegtsforskning/Kilder/tingboeger.shtml

Læsø, 1693-1694

www.bolyhne.dk/Slaegtsforskning/Kilder/tingboeger.shtml

Læsø, 1695

www.bolyhne.dk/Slaegtsforskning/Kilder/tingboeger.shtml

Malt Herred, 1657-1663

www.kulturminder.dk/historie_tingboger/htm

Nørholm Birk, 1670-1685

www.slaegtshistoriskforeningforaalborgegnen.dk/opslag/handout.pdf

Nørre- og Øster Horne, Før 1787

www.kulturminder.dk/historie_tingboger/htm

Randers byfoged, 1573-1698

bnp.adr.dk/tingbog.html

Rinds Herred, 1687-1688

www.slaegtshistoriskforeningforaalborgegnen.dk/opslag/handout.pdf

Rinds og Gislum Herreder, 1757-1771

www.slaegtshistoriskforeningforaalborgegnen.dk/opslag/handout.pdf

Ry Birk, 1661-1689

bnp.adr.dk/tingbog.html

Sabro Herred, 1661

bnp.adr.dk/tingbog.html

Skanderup Birk, 1662-1687

bnp.adr.dk/tingbog.html

Skast Herred, 1640-1680

www.kulturminder.dk/historie_tingboger/htm

Skast Herred, 1660

www.kulturminder.dk/historie_tingboger/htm

Slavs Herred, 1662-1665

geltzer.dk/tingbog.php

Slavs Herred, 1668

geltzer.dk/tingbog.php

Slavs Herred, 1670-1672

geltzer.dk/tingbog.php

Slavs Herred, 1681-1685

geltzer.dk/tingbog.php

Sokkelund Herred registre, 1630-1637

www.landhist.dk/bogsalg/bogpakke.asp?bogpakkeid=5

Sokkelund Herred, 1621-22

www.landhist.dk/bogsalg/bogpakke.asp?bogpakkeid=5

Sokkelund Herred, 1624-1634

www.landhist.dk/bogsalg/bogpakke.asp?bogpakkeid=5

Sokkelund Herred, 1636-1637

www.landhist.dk/bogsalg/bogpakke.asp?bogpakkeid=5

Sunds Herred 1, 1630
www.historie-info.dk/node/1228

Sunds Herred 2, 1630
www.historie-info.dk/node/1229

Sunds Herred 3, 1630
www.historie-info.dk/node/1230

Thisted Købstad, 1670-1711
www.bolyhne.dk/Slaegtsforskning/Kilder/tingboeger.shtml

Thisted Købstad, 1670-1711 rettet, 1670-1711
www.lklundin.dk/lkl/ThyTB

Thisted rettet, 1638
www.lklundin.dk/lkl/ThyTB

Thisted, 1638
www.bolyhne.dk/Slaegtsforskning/Kilder/tingboeger.shtml

Torstedlund Birk, 1710-1804
www.slaegtshistoriskforeningforaalborgegenen.dk/opslag/handout.pdf

Tyrsting Herred, 1660-1683
www.brejl.dk/tyrsting.htm

Vester Horne, 1613-1717
www.kulturminder.dk/historie_tingboger/htm

Vester Horne, 1631
www.kulturminder.dk/historie_tingboger/htm

Vester Lisbjerg Birk, 1665-1671
bnp.adr.dk/tingbog.html

Viborg Landstings Dombøger, 1569-1581
bnp.adr.dk/tingbog.html

Viborg Landstings Dombøger, 1591
bnp.adr.dk/tingbog.html

Viborg Landstings Dombøger, 1616-1664
bnp.adr.dk/tingbog.html

Viborg Landstings Dombøger, 1616-1666
www.kulturminder.dk/historie_tingboger/htm

Vor Herred, 1656-1688
bnp.adr.dk/tingbog.html

Aalborg By, 1625-1701
www.slaegtshistoriskforeningforaalborgegenen.dk/opslag/handout.pdf

Århus By, 1636-1700
bnp.adr.dk/tingbog.html

Generalforsamlingen den 10. marts 2008.

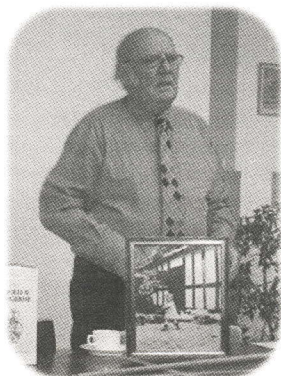

Dirigent Inger Madsen

På generalforsamlingen har vi ikke medlemmernes 10 min. I stedet gik vi direkte til valg af ordstyrer, Inger Madsen blev valgt og gjorde det fortræffeligt. På valg var Ruth og Kjeld Buhl samt Tommy Hansen. Ruth og Kjeld Buhl blev genvalgt. Nyvalgt til bestyrelsen blev Hans Kristian Høegh-Hansen. Tommy Hansen og Laila Køngerskov valgt som suppleanter. John Rasmussen genvalgt som revisor og som revisorsuppleant blev Gudmund Bornemann Madsen genvalgt. En rokade i bestyrelsen kan ventes.

Kontingenten forblev uændret, 190 kr. - par: 260 kr. pr. år. Dirigenten takkede generalforsamlingen for god ro og orden.

Den "Interessante Film" vi normalt har ved denne lejlighed, var i år udskiftet med en kort fortælling om "Livet på en fattiggård". Gennem Gudrun Bøgedal, var vi kommet i kontakt med Børkops tidligere borgmester, Thorvald Bang-Hansen, han er selv vokset op på en fattiggård. Hans forældre var bestyrere i Orte. Gennem ham, fik vi et andet syn på en fattiggård.

Thorvald Bang-Hansen

FORMANDSBERETNING

for sæsonen 2007 /2008 ved generalforsamlingen den 10.marts 2008

Medlemstallet

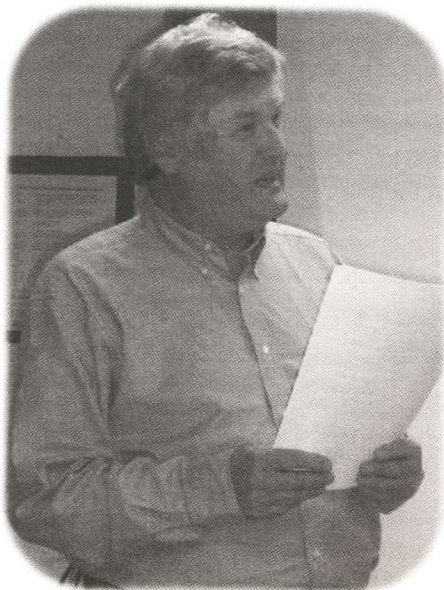
Medlemstallet viser en lille fremgang. 114, mod sidste års 110. 2/3 af medlemmerne kommer fra Fredericia og omegn. En lille fjerdedel fra Fyn og 6-7 fra hhv. Vejle og Kolding. Dertil et par københavnske medlemmer.

Vi må tage det pæne og **stabile medlemstal** til indtægt for, at der er **interesse for vores fælles hobby** og at foreningens arrangementer ikke findes ligegyldige. Vi må dog have et vågent øje for, at vores tilbud i så høj grad som mulig skal imødekomme medlemmernes ønsker. Bestyrelsen hører meget gerne ønsker fra medlemmerne. *Savner I noget? - Så lad os høre!*

Mødeaftener

Vores kerneydelse er de **8 faste mødeaftner** pr. sæson. Den 2. mandag i månederne september - april. Foruden generalforsamlingen i marts har vi 7 foredragsaftener, hvoraf de 6 har været med Folkeuniversitets-foredragsholdere. Den 7. prøver vi at klare "internt".

Vi må sige, at **fremmødet** til vores foredrag har været pænt. Typisk har vi været omk. 40 til møderne. Jeg håber, at I har været tilfredse med sæsonens foredrags-emner. *Kommentarer og ønsker høres gerne bagefter!*

Medlemmernes 10 min.

Foredragsmøderne søges indledt med **medlemmernes 10 min.**, hvor fund, oplevelser, ideer og overvejelser lægges frem på en stilfærdig og engagerende måde. Jeg vil gerne på alles vegne takke indlægsholderne (nævnt i alfabetisk rækkefølge): **Kjeld Buhl, Kamma Gross, Leif Horsmark, Laila Køngerskov, John Rasmussen** og selv har jeg også været på et par gange. **Tak til alle!**

Slægtstema-aftener

Foredragsaftenerne har vi **for 3. gang** suppleret med en efterårssession med **5 slægtstema-aftener** med varierende emner: 1) Medicinalberetninger og dødsattester (Jesper Ratjen); 2) Scanning og billedbehandling (Alex Bach Kristensen); 3) Tingbøger (Kjeld

Formanden Jesper Ratjen aflægger beretning

Buhl); 4) Brug af kort (Jesper Ratjen);

5) Landbrugstællinger (Jens Hansen).

Tak til oplægsholderne! Ideen med disse tema-aftener er, at medlemmerne efter et kort oplæg om **en givtig kilde** bliver præsenteret for et konkret materiale som jo ofte er med **gotisk skrift**, som i fællesskab skal tydes. Der er **også her**, man har **en hel aften** til at stille spørgsmål og få hjælp.

Det er **næppe fordi** vi beder om 10 kr. for kaffe og kopier, at kun en snes medlemmer deltager. Hvis det er fordi emnerne er uinteressante og uvedkommende, er det **bare om at melde sig med ønsker** til temaer. Så vil de blive taget op. **Lejlighed til at stille spørgsmål og få hjælp** har man jo også ved foredrags-aftenerne, hvor møde lokalet åbnes kl. 18.30.

Sensommerudflugt

Det er blevet en god tradition, synes jeg, at vi arrangerer en sensommer-udflugt. I fjord gik turen til **Den fynske Landsby**. Efter omvisningen nød vi den medbragte kaffe og de hjemmebagte kager. **Tak!** Igen i år vil jeg påpege, at der var plads i bussen til flere end de 24 deltagere.

En **rundhåndet medlemsdonation** gjorde det endog muligt at nedsætte deltagerbetalingen. På foreningens vegne vil jeg hermed gerne **takke rette vedkommende** - Ikke mindst for den opbakning om vores aktiviteter, som donationern er udtryk for. **Hjertelig tak!**

-Og da vi ikke har soldet hele gaven op, vil også en kommende udflugt nyde gavn af denne.

Arkivernes dag

Med temaet »**Slægtsforskning begynder i kommodeskuffen**« deltog vi med en bestyrelsesbemandet plancheudstilling med slægtseksempler fra hvert lokalområde på 4 lokalarkiver: Her i Fredericia; i Middelfart; i Kauslunde og i Båring på arkivernes dag, søndag den 11. november. **Tak til bestyrelsen for indsatsen**, som viste flaget og gjorde opmærksom på slægtsforskningens interessante verden. Jeg tror også, at vi har fået et par nye medlemmer ved den lejlighed.

Slægts-Tidende

Slægts-Tidende har snart 4 årgange bag sig. Ved generalforsamlingen sidste år spurgte vi til tilfredsheden med at modtage bladet. Der var stor tilfredshed, så vi kan nok se frem til en 'jubilæums-årgang' også. **Kom med bidrag! Ideer til- eller ønsker om - STOF!**

Biblioteket

Bibliotekaren fortæller, at **udlånet** fra vores bibliotek er **meget lille**. Er der nogen til stede her i aften, som ikke kender til vores bibliotek? Bogbestanden er fortsat udvidet, både ved køb og gaver, men er der relevante titler? Jeg synes, at vi har anskaffet gode ting, men, som jeg så ofte har sagt: **Kom med forslag til evt. anskaffelser!**

TAK

Ordet »Tak« har lydt mange gange i denne beretning, så man vil forstå, at **medlemmernes opbakning** bag vores arrangementer gør det til en **fornøjelse at være Bestyrelse i TSF**. Bestyrelsesmedlemmerne yder en ivrig, men også stor indsats, som jeg gerne vil takke mine kollegaer for.

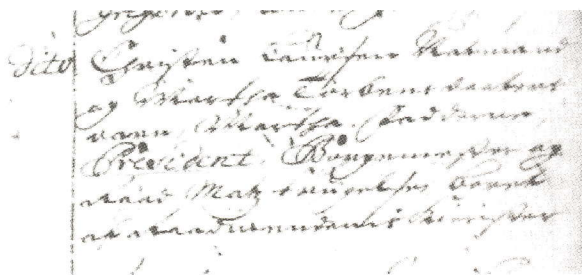
Endelig vil jeg **takke vores husvært**, Jørgen Clausager; både for de **dejlige lokaler**, vi har lov til at holde vores møder i men også for den **beredvillige - og hjælpsomhed** vi altid bliver mødt med. Sidst, men ikke mindst: **Tak til medlemmerne, hvis interesse for foreningens arrangementer gør alt til en fornøjelse.**

TAK!

Læs mere om natmænd og kjæltringe.

Betegnelser som tatere og rakkere er også brugt i flæng om denne udstødte, "uærlige" befolkningsgruppe, som på trods af natmandsbestillingens samfundsnytte måtte leve afsondret fra den øvrige befolkning.

En dømt forbryder tabte sin ære (blev "uærlig") og blev fra 1400-tallet straffet med lemlæstende straffe (hængning, partering på hjul og stejle, halshugning, kagstrykning (piskning bundet til en pæl) eller andet opfindsomt. Forbryderens ærestab overførtes til udøveren af straffen, bødlen og hans hjælper, rakkeren, som også udførte "natmandsarbejde" som bortslæbning og flåning af selvdøde dyr og andet snavset arbejde som skorstensfejning og i købstæderne tømning af latriner. Natmanden var ansat af bødlen, som havde tilsyn og ansvar for hans arbejde. Alt, hvad natmanden gjorde eller rørte ved, var uærligt og besmittet. "Ærlige" folk skyede derfor enhver nærhed med natmandsfamilier. Deres børn måtte bæres til dåb af købstadens honeratiores, som af borgmesteren blev pålagt at møde op som vidner. Nedenfor gengives et eksempel fra Kristiania kirkebog 1702, men det ses også fra danske købstæder. Fra sidst i 1600-tallet blev der også oprettet natmandsstillinger på landet. Mindst en i hvert herred.

Uddrag af Kristiania kirkebog
1704

I 1600-1700-årene opstod også en gruppe af omvandrende natmænd, som kaldtes natmandsfolk eller kjæltringe. Hele familier var på vandring med glarkiste og børn på ryggen og ved hånden. De udførte de sædvanlige natmandsbestillinger, samt glarmes-terarbejde og kedelflikning suppleret med tiggeri og ved regulært tyveri, ofte af simple fornødenheder. Den uærlige befolkningsgruppe voksede, både ved børnefødsler (børnene arvede forældrenes "uærlighed") og ved tilgang af straffede, "uærlige" personer. Natmænd fandtes over hele landet, men det er forståeligt, at de omvandrende især kunne få fred og slå sig løs på de store, uvejsomme, tyndt befolkede hede strækninger i midt- og vestjylland, indtil opdyrkningen tog fart fra slutningen af 1800-årene.

Natmandsfolk på vandring

Portræt af Met Mus

De sidste natmandsfolk, - i realiteten snarere natmands-efterkommere, som H. P. Hansen og Achton Friis mødte i 1920'erne og 1930'erne var forholdsvis fredsommelige, men nok drikfældige afvigere på samfundets bund. F.eks. fortæller H. P. Hansen om Niels Kvembjerg og Met'Mus' i Bjørnemose i Dejbjerg sogn, at de "var skikkelige folk, og da de i 1920 kunne holde guldbrillup, holdt befolkningen i Dejbjerg en større fest for dem i Dejbjerg missions-hus". - Nu var "uærligheds" – prædikatet væk.

Litteratur:

Der er megen litteratur om natmands-folket. Begynd med at få et overblik over begreberne i: »Dansk kulturhi-

storisk opslagsværk«, DHF 1991, Bd. II s. 646-48. "natmænd eller rakkere".

H. P. Hansen: »Natmændsfolk og kjæltringer« bd.1-2, 1959 giver en fyldig og illustreret skildring af en række vestjyske natmandsfamilier.

Achton Friis, fortæller i: »De jyders Land« Bd.2, s. 77-106 om sine møder i 1932 med nogle vestjyske natmandsfolk som han både har portrætteret og fotograferet.

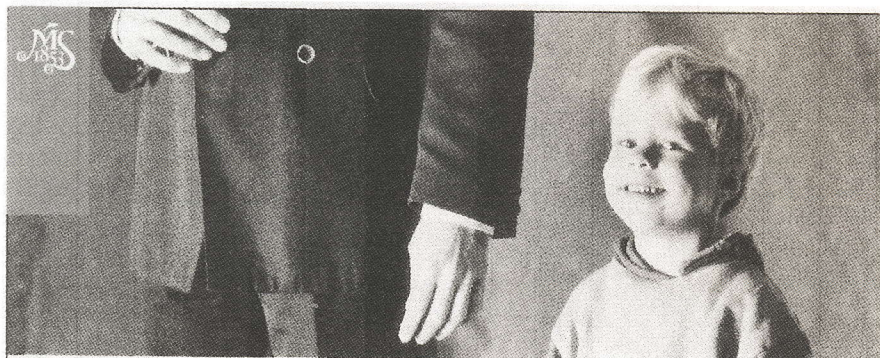
Anton Gaardboe har i: »De sidste natmandsfolk i Vendsyssel«, 1900 og i »Himmerlands rakkere«, 1904 beskrevet disse landsdeles natmænd.

Hugo Matthiessen berører i »Bøddel og galgefugl«, 1910 og i »De kagstrøgne«, 1919 også natmandsfunktionen.

Tyge Krogh, seniorforsker ved Rigsarkivet, giver i »Det store natmandskomplot«, 2000 en spændende beretning om vestsjællandske natmænd i midten af 1700-årene.

Endelig kan man besøge www.rakker.dk, som er en rakkerdatabase, angiveligt med informationer fra kirkebøger, retsprotokoller, fattigvæsensprotokoller, avisartikler m.m. om ca. 2400 personers familieforhold. Databasen er udarbejdet af Esbjerg Byhistoriske Arkiv i samarbejde med slægtsforsker Willy Søndergaard Jensen, Esbjerg.

P.S. De norske kirkebøger er indscannede og kan læses online på: www.arkivverket.no/URN:kb_read

Nogen skal jo gi' dig et pengeinstitut i øjenhøjde

Ring og få en aftale.
Hos os eller hos dig.
Et møde er helt uforpligtende.

 **MIDDELFART
SPAREKASSE**
- vi har overskud til dig

Middelfart afdeling
Algade 69
5500 Middelfart
Telefon 64 22 22 22
www.MidSpar.dk

MV-TRYK a/s

Værkstedvej 28 · Postbox 68 · 5500 Middelfart

Tlf. 64 41 15 62 · Fax 64 41 17 29

Info@mvtryk.dk